

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין ל')

מערכת: 073-249-0403
m@sda.co.il

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליץ
413

ומכילים אותו כך ששורים בפורשים זרע כרפס ופשתן ותלתן עד שצומחים, ושורים פיסת חרסית בכלים חדשים, ומדבקים בו הצמחים, ונכנסים לבית המרחץ, ועד שיוצאים הוא מלבלב ואוכלים ממנו, ומתקררים משיער הראש עד ציפורני הרגלים. וי"א: שהם דברי קזב, וי"א: שעושים אותם בדברי לחש של כשפים.

פסולת תמרים, שעשו ממנה שיכר של עובדי כוכבים שהוחם במים חמים, אם הוחם ביורה קטנה שראש ציפור דרור אינו נכנס לתוכה - מותר. ואם הוחם ביורה גדולה, י"א: שאסור, שנותן טעם לפגם אסור, וי"א: מותר שנותן טעם לפגם מותר.

שמן מבושל של גוי - לרב ששת: אסור. לרב ספרא: מותר, שאם עירבו יין היה מסריח, ואם משום בישולי גויים הרי נאכל חי, ואם משום גיעולי גויים הרי נותן טעם לפגם.

תמרים שבישל גוי, מתוקים מותרים - שהרי נאכלים חי. מרים אסורים - שאינם נאכלים והבישול ממתק. ובינונים שנאכלים חיים על ידי הדחק - אסורים.

שתיתא (תבשיל העשוי מקמח קליות) - ללשון א': של חטים ושעורים - מותר, של עדשים בחומץ - אסור, ושל עדשים במים - **לרב: מותר, לאביו של שמואל ולוי: אסור** גזירה שמא יתירו בחומץ. **ללשון ב': של עדשים אסור** גם במים, ומחלוקת בשל חטים ושעורים אם גזרו עליו משום עדשים **'להלכה'** אין חוששים לדברי אביו ושמואל ולוי.

כבושים אם הדרך לתת בתוכם יין - אסורים באכילה ומותרים בהנאה, אם ידוע שנתן לתוכם יין - **לחזקיה: אסור** גם בהנאה, ואינו דומה למורייס שמותר בהנאה משום שהיין שבו אינו עשוי רק להעביר הזוהמא, אבל בכבושים הוא למתק הטעם. **לרבי יוחנן: מותר** בהנאה גם בידוע שנתן יין, גם לפי רבי מאיר שאוסר מורייס בהנאה, בכבוש אין ממשו ידוע שהרי אוכלים הירק ולא הרוטב.

עבודה זרה דף ל"ט. יום א' פרשת דברים
ב' אב תשפ"ה

דף ל"ט - ע"א

'חילק' של גוי והוא דג הנקרא 'סולתנית', שבתחילת גדילתו אין לו סנפיר וקשקשת - אסור, משום עירוב דגים טמאים שעולים עמה.

דג שאין לו עכשיו סנפיר וקשקשת ויהא לו לאחר זמן כגון הסולתנית והעפיץ - מותר. וכן אם יש לו עכשיו ומורידם מתי שעולה מהים, כגון דג שנקרא 'אקונס', 'אפונס', 'כטספטייס', 'אכספטייס', 'אוטנס' - מותר.

קירבי דגים והביצים שלהם התיר רבי אבהו לקנות בקיסרי מכל אדם - שחזקתם שבאים ממקומות שאין דגים טמאים מצוי שם. **דג חילק מנהר בב - אביי: התיר**, לפי שאינו מגדל דגים טמאים. **רבינא: אסור** בזמנו, לפי שנשפכים בו נהרות אחרות שיש בהם דגים טמאים.

חמור הים - מותר, שור הים - אסור, וסימנך 'טמא טהור, טהור טמא'. דג שנקרא **שפר נונא** - מותר. ודג הנקרא **קדש נונא** - אסור, וסימנך 'קדש לה'. וי"א: **קבר נונא** - אסור, וסימנך 'קברי עובדי כוכבים'.

לתרומות והנצחות 'נדרים פלוס' ע"ש מחודדים

עבודה זרה דף ל"ח. יום שב"ק פרשת מטות, מסעי
ראש חודש אב תשפ"ה

דף ל"ח - ע"א

כל דבר שנאכל כמו שהוא חי - יש אומרים בשם רב שאין בו משום בישולי גויים. **כל דבר שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו הפת** - יש אומרים בשמו שאין בו משום בישולי גויים. והחילוק ביניהם: בדגים קטנים ופטריות ודייסא, שלפי לשון א' אין בהם משום בישולי גויים משום שאינם נאכלים חיים, ולפי לשון ב' יש בהם משום בישולי גויים משום שאינם עולים על שולחן מלכים.

דגים קטנים מלוחים - אין בהם משום בישולי גויים, משום שנאכלים חיים מחמת המלח. ואם צלה אותם הגוי - סומך עליהם ישראל משום עירובי תבשילין. ואם טיגן במורייס שומן דגים בקמח - אסור, משום שהקמח עיקר ואינו נאכל חי.

גוי ששרף ראש בהמה כדי להעביר השיער - מותר לאכול מראש אזה, שלא נתכווין לבשל. **גוי שהצית האור באגם** - ולא היו שם רק חגבים טהורים והתבשלו - מותרים, שלא נתכווין רק לגלות את האגם. ואם היו שם טמאים וטהורים ואינו מבחין אם היא טהורה או טמאה - אסור גם אם הצית ישראל.

ישראל שהטמין דלעת חי בתנור, והשליך גוי יתד להסיק והתבשל - מותרת, ואף על פי שנתכווין הגוי לחזק היתד באור אין זה בישול.

ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא גוי והיפך בו - אם בלי היפוכו היה מתבשל, גם אם היה מתבשל בשתי שעות, ובהיפוכו יתבשל בשעה אחת - מותר, משום שאין איסור בקירוב בישול. אבל אם בלי היפוכו לא היה מתבשל - אסור.

גוי שהשליך מאכל מהסל לתנור - אם כבר התבשל קודם כמאכל בן דרוסאי - מותר, ואם לא - אסור.

דף ל"ח - ע"ב

גוי שהניח הקדירה על האור והפך בה ישראל, או שהניח ישראל והפך גוי - מותר, ואינו אסור עד שיהא תחילתו וגמר ביד גוי. וכן גוי שהסיק תנור ואפה ישראל, או שהסיק ישראל ואפה גוי, או שהסיק גוי התנור ואפה, וחייתה ישראל בגחלים - מותר.

דג שמלחו גוי - לחזקיה (ובר קפרא): מותר, שאין זה בישול, **לרבי יוחנן: אסור**, שזהו בישול.

ביצה שצלאה גוי - לבר קפרא (וחזקיה): מותרת, לפי שהגוי לא נגע באוכל, **לרבי יוחנן: אסורה**. רבי חייא פרוואה התיר בבית הריש גלולת ביצה צלויה על ידי גוי הואיל ושנים מתירים נגד רבי יוחנן, ואין דבריו של אחד במקום שנים, ורב זביד פסק להם בשם רב שהלכה כרבי יוחנן, והשקו אותו כוס חומץ ונפטור.

קפריסין (שומר של צלף) ו**קפלוטות** (כרתי) **שבישל גוי** - מותרים, משום שנאכלים חיים. וכן מותר מים חמים וקליות, לפי שלא נשתנו מבריותם על ידי האור.

'מטליא' של גוי מותרת. ונקרא גם 'פשליא' או 'שיעתא' ובא ממצרם,

רבי עקיבא ורב אשי בדקו דגים עד שמצאו בהם קשקשים דקים והתירו לאכול. **רבה בר בר חנה** נמנע לאכול דגים קטנים שהביאו לו, משום ששמע מאחד שהיה קורא להם בשם דג טמא, ומצאו שהיה בו דבר טמא, קרא על עצמו 'לא יאונה לצדיק כל און'.

דבר חריף שחתכו בסכין של גוי - כגון 'חילתית', הגם שהסכין אינו בן יומו - אסור, שהחריפות ממתק השמנונית שיש בסכין ונותן טעם לשבח.

אשת חבר ועבד חבר - הרי הם כחבר וסומכים עליהם. **חבר שמת** - אשתו ובניו ובניו ובניו ביתו בחזקתם עד שיחשדו. **חצר שמוכרים בה תכלת** - היא בחזקתה עד שתתפסל.

אשת עם הארץ או בתו הנישאת לחבר, ועבד עם הארץ הנמכר לחבר - צריכים לקבל עליהם מתחילה דברי חברות (לאכול בטהרה ולעשר פירות). **אשת חבר או בתו הנישאת לעם הארץ, ועבד חבר הנמכר לעם הארץ** - **לרבי מאיר**: אינם צריכים לקבל דברי חברות לכתחילה, **לרבי יהודה**: צריכים לקבל. רבי שמעון בן אלעזר העיד על אשה אחת שנישאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו, ולאחר מכן נשאת למוכס שהוא גזלן, והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו.

דף ל"ט - ע"ב

חבית - והוא סימן חתיכת דג שאין בה סימן, **בשר, יין, תכלת, אסור** לשלוח ביד גוי בחותם אחד. **חמץ"ג** - והוא סימן חילתית, **מורייס, פת, גבינה, מותרים** בחותם אחד. וכן חלב מותר, שאין הגוי טורח לזייף. שמואל מנה רק ב"ת שאסורים בחותם אחד, והוציא חתיכת דג, שאין צריך למנות שני סוגי בשר, ובמותרים מנה מח"ג, והוציא פת שאין צריך לומר שהוא מותר, כי אם החליף חמה בצוננת או של חטים בשעורים הדבר ניכר, וגם אם שניהם שוים לא היה טורח לזייף.

אין לוקחים ימ"ח מח"ג בסוריא רק מהמומחה - והוא סימן יין, **מורייס, חלב, מלח** סלקונדרי, חילתית, גבינה. ואם התארח אצל בעל הבית - מותר, שהחנוונים בסוריא חשודים על איסור לפני עור ומוכרים דברים שלקחו מגויים, אבל הם בעצמם אינם אוכלים דבר אסור, לכן אם התארח אצלו אוכל עמו. וכן אם שיגר לו בעל הבית מתנה לביתו מותר - שהרי ממה שאוכל שולח לו.

'מלח סלקונדרי' אסורה באכילה - והיא מלח שכל סלקונדרי רומי (נחתומים) אוכלים אותה, ואסור משום שמעריבים בה קירבי דגים טמאים.

א. לרבי מאיר: שחורה - אסורה, שקירבי דגים שחורים טמאים מעורבים בה, לבנה - מותרת.

ב. לרבי יהודה: לבנה - אסורה, שקירבי דגים לבנים טמאים מעורבים בה, שחורה - מותרת.

ג. לרבי יהודה בן גמליאל משום רבי חנינא בן גמליאל: זו וזו אסורה, שזו וזו מעורבים בה. העיד רבי חנינא בן גמליאל על זקן אחד שהיה מחליק פניה בשומן חזיר.

משנה. ואלו דברים של גוי שמוותרים באכילה: א. חלב שחלבו גוי, וישראל רואה. ויושב ישראל בצד עדר גוי, וחולב הגוי ומביא לו הגם שיש בעדר דבר טמא, וגם אם שכשיושב אינו רואה את הגוי, חושש שמא יעמוד הישראל ויראה, ואינו מערב בו דבר טמא. ב. דבש, שהגוי אינו מערב בו יין שלא יסריח, ומשום בישולי גויים הרי נאכל חי, ומשום גיעולי גויים הרי נותן טעם לפגם. ג. דבדבניות, והם אשכולות של ענבים, וגם אם מנטפים אין בהם משום הכשר משקה, כיון שאינו צריך למשקה. ד. כבשים שאין דרך לתת לתוכם יין וחומץ. ה. טרית שאינה טרופה. ו. ציר שיש בה דגה. ז. עלה של חילתית. ח. זיתים הכנוסים בכלי עגול ומתחממים ונעצרים מאליהם כעין גלוסקא. לרבי יוסי שלחין אסורים. (מבואר בדף מ' ע"ב). ט. חגבים הבאים מהסל שלפני החנוני - אסורים, שמזלף עליהם יין, ומהאוצר - מותרים.

עבודה זרה דף מ'. יום ב' פרשת דברים

ג' אב תשפ"ה

דף מ' - ע"א

איזו היא טרית שאינה טרופה המותרת באכילה? לרב הונא: שיהא ראש ושדרה ניכר, **לרב נחמן**: שיהא ניכר או הראש או השדרה. ומותר רק לטבל בציר, אבל לאכול גופם לדברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר. **'הלכה'** רב פפא פסק שצריך שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחת ואחת. ודג שראשו דומה לדגים טמאים - אינו מותר אלא אם יש לו סנפיר וקשקשת.

איזו ציר שיש בה דגה המותרת? בחביות סתומות - כל שכיילית אחת שוטטת בו, ובפתוחות - ששני כייליות שוטטות בו.

חתיכות שיש בהם סימן ככולם או במקצת, וגם באחד ממאה שבהם - כולם מותרות. לרב פפא אין היתר רק בחתיכות שוות, שניכר שכולם באו מדג אחד.

ספינה עם דגים שיש בה קשקשים - **רב הונא בר חיננא**: התיר הדגים שהגיעו בספינה משום שראה בה קשקשים - י"א: שלא התיר רק הציר ולא גופם, וי"א: שהתיר גם גופם. **רבא**: אסור, שמא יש בה טהורים וטמאים והקשקשים באו מטהורים.

עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצא כיילית באחת מהם - אם היו החביות פתוחות - כולם מותרות, שמסתמא היו ככולם ויצאו. היו סתומות - היא מותרת וכולם אסורות.

קירבי דגים וביצים שלהם (עוברין) **נלקחים רק מהמומחה** - **לרבי דוסתאי**: יש למחוק 'עוברין', שרק דג טהור מטיל ביצים. **לרבי זירא**: אין למחוק, ששניהם מטילים ביצים, זה מבחוץ וזה מבפנים. וכל זה באופן שנימוחו שאי אפשר להכיר בסימנים. **אם אין שם מומחה** - **לרב יהודה**: כיון שאמר אני מלחתי מותרים. **לרב נחמן**: עד שיאמר אלו דגים ואלו קירביהם.

כסימני ביצי עופות כח סימני ביצי דגים. ואלו הם סימני ביצים - כל שכודרת ועגולגלת (שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ונמשכת, ועגולה מצידה ומגלגלת), ראשה אחד רחב ככד ואחד חד - טהורה. שני ראשיה חדים או כדים - טמאה. חלמון מבחוץ וחלמון מבפנים - טמאה, חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים - טהורה. חלבון וחלמון מעורבים זה בזה - זו היא ביצת השרץ. **לרבי דוסתאי**: שאין ביצים לדגים טמאים, שונים בברייתא 'כח סימני קירבי דגים', שהשלפוחית תהא ככד וחד.

דף מ' - ע"ב

עלה של חלתית - מותרת, אף שיש בה קרטים, ואין חוששים שעירב בהם קרטים אחרים שנחתכו בסכין איסור, רק תולים שהיו דבוקים בעלים ונשמטו.

זיתי גלוסקאות המגולגלים - מותרים גם אם רפויים הרבה, ואין חוששים שעירב בהם יין, רק תולים שהם רפויים מחמת השמן. **לרבי יוסי**: כל שאוחז בידו והגרעין נשמטת - אסורים.

חגבים וקפריסים וקפלוטות הבאים מהאוצר ומקום כינוסם, ומהספינה - מותרים. והנמכרים בשוק לפני חנוני - אסורים, מפני שמזלף עליהם יין. **וכן הדין בין תפוחים של גויים**. פעם אחת חש רבי במעיו, ושאל אם יין תפוחים של גויים מותרים? העיד לפניו רבי ישמעאל ב"ר יוסי על אביו ששתה יין תפוחים של גויים של שבעים שנה ונתרפא. בדקו ומצאו גוי אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין תפוחים של שבעים שנה ושתה ונתרפא, אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים.

כהן החשוד למכור תרומה לשם חולין מה שלפניו - אסור, אבל מה שהביא מהאוצר ומקום כינוס ומהספינה - מותר, שירא שישמעו חכמים ויפקירו את אוצרו.

הדרן עלך פרק אין מעמידין

עבודה זרה דף מ"א. יום ג' פרשת דברים

ד' אב תשפ"ה

דף מ"א - ע"א

פרק שלישי - כל הצלמים

משנה. תנאים נחלקו באיסור צלמים: **לשיטת רבי מאיר** כל הצלמים אסורים - שבמקומו היו נעבדים פעם אחת בשנה, וגזר גם בשאר מקומות משום אותו מקום לפי שחושש למיעוט. **לרב יהודה** בשם שמואל: האיסור בפסל של מלכים. **לרבה בר בר חנה** בשם רבי יוחנן: בעומדים על פתח מדינה.

לשיטת חכמים - אין גוזרים בשאר מקומות משום שאין חוששים למיעוט, ואסור רק אם יש בידו מקל לסימן שרודה לכל העולם במקל, או שיש בידו ציפור שתופס עצמו תחת כל העולם כציפור, או כדור שתופס עצמו תחת כל העולם ככדור. וכל מחלוקת של רבי מאיר וחכמים רק בצלם של כרכים, אבל צלם של כפרים לדברי הכל אסור.

לרבן שמעון בן גמליאל – אסור כל שיש בידו כל דבר וגם צרור או קיסם. והסתפקו אם תופס בידו צואה, אם הכוונה בזה שכולם כנגדו כצואה, או שהוא נגד כולם כצואה? ולא נפשו.

לאחר זמן הוסיפו עליהם לאסור (לחכמים): **כל שיש בידו סייף** – שמתחילה סברו שהוא סימן לליסטים, ולבסוף סברו שיכול להרוג כל העולם. **יש לו עטרה** – שמתחילה סברו שהוא כאומן שעושה עטרות, ולבסוף סברו כעטרה למלך. **יש לו טבעת** – שמתחילה סברו שהוא שליח הנושא חותם המשלח, ולבסוף סברו שחותם את עצמו תחת כל העולם למיתה.

משנה. המוצא שברי צלמים – מותרים, שיש ספק שמה לא עבדו, ואם עבדו שמה בטל, וספק ספיקא לקולא. **לשמואל**: גם שברי עבודת כוכבים (שבוודאי נעבדו) מותרים, שכיון שנשברה שוב אין עובדים אותה.

מצא תבנית יד או רגל – אסורים, מפני שמוצא בהם נעבד. **לשמואל**: אסורים רק כשעומדים על הבסיס.

דף מ"א – ע"ב

עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה – **לרבי יוחנן**: אסורה, שהרי לא ביטל. **רבי שמעון בן לקיש**: מותרת, שמסתמא ביטלה, שאומר אם את עצמה לא הצילה איך תציל את עובדה. **רבי יוחנן** מוכיח שגוי אינו מבטל עבודה זרה שבורה, ממה שפולשתיים החשיבו את 'דגון' (עבודה זרה) לאחר נפילתו. **רבי שמעון בן לקיש** מיישב שגבורתו ישבה על המפתן, והתחילו לעבוד את המפתן. עוד הביא רבי יוחנן להוכיח ששברי עבודת כוכבים מותרים, שהרי לרבי מאיר צלמים אסורים ושברי צלמים מותרים, כך גם לחכמים עבודת כוכבים אסורים ושבריה מותרים. **לרבי לקיש** אין זו ראייה, כי בשברי צלמים יש ספק ספיקא, שמה לא עבד או שמה ביטל, אבל בעבודה זרה יש רק ספק אחד, ואין ספק מוציא מידי וודאי.

חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות, גם אם הם בני יומם הרי הם בחזקת מתוקנים – וגם לסובר אין ספק מוציא מידי וודאי, יש כאן וודאי וודאי, שבוודאי עישר, שהרי חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. וי"א שיש כאן ספק וספק, שמה מתחילה לא נתחייב במעשר, שהרי מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמה אוכלת ופטורה מהמעשר.

עבודה זרה דף מ"ב. יום ד' פרשת דברים
ה' אב תשפ"ה

דף מ"ב – ע"א

שפחה של מציק הטילה נפל לבור – והציץ כהן לדעת אם זה זכר או נקבה, וטיהרו אותו חכמים מפני שחולדה וברדלס מצויים שם וגררו. ולסובר שאין ספק מוציא מידי וודאי, צריך לומר שהטילה כמין נפל לבור, והציץ לדעת אם הוא רוח או נפל, ואם נפל לדעת אם זה זכר או נקבה. וי"א שהיה בוודאי נפל, וכיון שחולדה וברדלס מצויים שם בוודאי גררו.

הקשה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש:

ביטול עבודה זרה: גוי – יכול לבטל עבודה זרה שלו וחבירו. **ישראל** – **לאביי**: אם שיבר עבודה זרה של גוי – בטילה (לשיטת ריש לקיש) כמו שנשבר מאליו, ואם פחת הצורה ולא חיסר – אינו מבטל. ואם פחת הגוי בעצמו – בטילה. **לרבא**: גם אם פחת ישראל בטילה מעיקר דין, אלא שאסרו, שמה יגביה ישראל קודם שיבטל, והיא עבודה זרה בידו שאינה בטילה לעולם.

גוי שהביא אבנים ממרקוליס וחיפה בהם דרכים – מותרות, משום שביטלה. **ישראל שחיפה בהם דרכים** – אסורות, וגם לשיטת ריש לקיש שהיא בטילה, חששו כרבא שאולי יגביה ישראל קודם שיבטל.

גוי ששיפה עבודת כוכבים: לצורכו – היא ושיפויה מותרים, משום שביטל. לצורכה – היא אסורה ושיפויה מותרים. **ישראל ששיפה עבודת כוכבים** – גם לצורכה אסורים, וגם לשיטת ריש לקיש שבטילה, חששו כרבא שאולי יגביה ישראל קודם שיבטל.

ביטול עבודה זרה – לרבי יוסי: שוחק וזורה לרוח או מטיל לים, **לחכמים**: הרי היא נעשה זבל ונאמר 'לא ידבק בידך מאומה מן החרם'. וגם לשיטת ריש לקיש שהיא בטילה, חששו כרבא שאולי יגביה ישראל קודם שיבטל.

מצא צורת דרקון וראשו חתוך: ספק גוי חתכו ספק ישראל – מותר, שספק ספיקא הוא שמה לא נעבד מעולם. ואם ידוע שישראל חתכו – אסור.

וגם לשיטת ריש לקיש שהיא בטילה, חששו כרבא שאולי יגביה ישראל קודם שיבטל.

זריעת ירקות תחת אשירה – **לתנא קמא**: זורעים ירקות תחת אשירה בימות הגשמים משום שהצל קשה להם. **לרבי יוסי**: אין זורעים, משום שנושרים עליהם על הירקות ומזבל אותם, ואינם בטיילים גם לשיטת ריש לקיש, שעבודת כוכבים אינה בטיילה דרך גדילתה.

דף מ"ב – ע"ב

קן בראש אילן הקדש – לא נהנים מהעצים מדרבנן, ולא מועלים מן התורה. וכגון שקינתה מעצי אילן אחר, אבל בעצי אילן זה מועלים. או שקינתה בגידולים שגדלו באילן לאחר הקדש, לסובר שאין מעילה בגידולים. **קן בראש אשירה** – משליך במקל את עצי הקן מהאילן ויהנה מהם. **לריש לקיש**: גם אם שיברה מהעץ עצים וקינתה בהם, שהרי נשתברה מאליה מותרת. **לרבי יוחנן**: דווקא אם הביאה עצים מאילן אחר וקינתה בהם. או באופן שקינתה בעצים מאילן זה ומשליך עצי הקן כדי ליהנות מהאפרוחים. והאפרוחים מותרים באילן הקדש ובאשירה, לפי שאינם צריכים לאילן. אבל בביצים, או אפרוחים שצריכים לאימם, אסורים באילן אשירה ובהקדש, לפי שצריכים לאילן וגזרו עליהם חכמים כאילן בעצמו.

משנה. המוצא כלים ועליהם צורת חמה, או לבנה, או דרקון (דומה לנחש) – **לת"ק**: יוליקם לים המלח. ואף שעובדים גם לשאר דברים, שלשה צורות אלו חשובים בעיניהם לצייר ולעבוד לצורות אלו, אבל צורות אחרות עושים רק לנוי. **לרבן שמעון בן גמליאל**: צורות אלו אם הם על כלים שתשימש לכבוד – אסורים, ועל המבזרים – מותרים.

השוחט לשם ימים, או נהרות, או מדבר, או חמה, או לבנה, או כוכבים ומזלות, או מיכאל שר הגדול, או שילשול קטן – הרי אלו זבחי מתים.

שנינו בברייתא 'כל המזלות מותרים חוץ ממזל חמה ולבנה, וכל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם, וכל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון'

לאביי: רישא וסיפא מדובר במוצא, אבל לעשות אסור בכל המזלות שבמרום, וצורת דרקון מותר לעשות. ומציעתא בעושה, שהרי אסור לעשות צורת אדם, אבל אם מצא פרצוף אדם מותר. **לרבא**: כל הברייתא מדובר במוצא, ומציעתא כרבי יהודה שאוסר פרצוף אדם.

'לא תעשון אתי' – לא תעשון כדמות שמשי שמשמשים לפני במרום.

רבי יהודה מוסיף על צורות האסורות גם דמות מניקה – על שם חוה שמניקה כל העולם כולו, וכגון שאוחזת בן בידה ומניקה. וכן צורת אדם שאוחז בידו מדה ומווד – על שם יוסף שנעשה שר והפיס את כל העולם בשני רעבון.

עבודה זרה דף מ"ג. יום ה' פרשת דברים
ו' אב תשפ"ה

דף מ"ג – ע"א

איזה צורת דרקון – כל שיש לו ציצין (סנפיר, וי"א: שערות) בין פרקי הצוואר. וכן הלכה.

רבי אלעזר הקפר בריבי מצא טבעת ומצויר דרקון, מצא גוי קטן – לא אמר לו כלום, מצא גדול – ציווה עליו לבטל ולא ביטל, סטרו וביטל

למדנו מכאן שלשה דינים:

א. גוי מבטל עבודה זרה שלו ושל חבירו.

ב. הידוע בטיב עבודה זרה ומשמישה – מבטל, ומי שאינו יודע בטיב עבודה זרה ומשמישה כמו קטן – אינו מבטל.

ג. גוי מבטל בעל כרחו. והגם שמצאה במקום שרבים מצויים שם והגוי מתייחס ממנה, אינה בטילה, שהרי לא התייחס מהאסור, שאומר אם ימצא אותה הרי הגוי יעבוד אותה, ואם ימצאה ישראל ימכור אותה לגוי שהרי דמיה יקרים, והקונה יעבוד אותה.

לא יעשה אדם בית בתבנית היכל, או אכסדרה בתבנית אולם, או חצר בתבנית עזרה, או שולחן בתבנית שולחן, או מנורה בתבנית מנורה, אבל עושה

של חמשה או של ששה או של שמונה קנים. ושל שבעה אינו עושה גם של שאר מיני מתכות, **לרבי יוסי בר יהודה**: אינו עושה מנורה גם בשל עץ שהיא כשירה במקדש כמו שעשו בית חשמונאי. אמרו לו משם ראייה? היה שיפודים של ברזל מחופה בבדיל, העשירו עשו של כסף, חזרו והעשירו עשו של זהב.

דף מ"ג - ע"ב

לא תעשון איתי - שלא תעשון כדמות שמשי המשמשים לפני, וגם אם אי אפשר לעשות כמותם, כמו המשמשים במרום. **למסקנא** אסור לעשות שום דמות, דמות של ארבעה פנים ביחד כחיות הקודש, או פרצוף אדם לבדו, או אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת, וגם שמשים שבמדור התחתון, כמו חמה ולבנה כוכבים ומזלות, וגם אסור עצם העשייה הגם שאינו עושה לעובדה.

לרבן גמליאל היה צורות של לבנה בטבלה בכותל, שמראה בהם לאלו שבאו להעיד לקידוש החודש, ואומר להם כזה ראייתם או כזה? - י"א: שאחרים עשו לו. והגם שגם אם אחרים עושים לו אסור משום חשד שיאמרו שעובד אותה, אצל רבים אין חוששים לחשד, ונשיא חשוב כרבים שהרי רבים מצויים אצלו. וי"א: שהיה של פרקים. או משום שלהתלמד מותר, שנאמר 'לא תלמד לעשות' אבל אתה למד להבין ולהורות.

טבעת: אם החותם בולט - אסור להניח משום חשד. ומותר לחתום בה, שהרי כשחותם שוקעת השעוה. **אם החותם שוקע** - מותר להניח, ואסור לחתום בה. שמואל הורה לרב יהודה שיפחות צורה בולטת שבטבעת.

לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ

אשר בשמים - לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות. **ממעל** - לרבות מלאכי השרת. **אשר בארץ** - לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות. **מתחת** - לרבות שילשול קטן.

בבית כנסת בנהרדעא העמידו צלם המלך - ובכל זאת התפללו בו אבואה דשמואל ולוי, משום שאין חוששים לחשד אצל רבים.

לרבן שמעון בן גמליאל במשנה אסור רק צורות על מכובדים, ועל הכלים המבוזים מותר - לרב: מכובדים - הם למעלה מהמים, ומבוזים - הם למטה מהמים. **לשמואל**: אלו ואלו מבוזים, מכובדים - הם על העשוי לתכשיט כמו צמידים ונזמים וטבעות וכן אמרו בברייתא, מבוזים - הם שעל היורות וסירות קטנות ומחמי חמים, ועל סדיניים ומטפחות.

עבודה זרה דף מ"ד. יום ו' פרשת דברים ז' אב תשפ"ה

דף מ"ד - ע"א

משנה. ביטול עבודה זרה - לרבי יוסי: שוחק עבודה זרה וזורר לרוח או מטיל לים, **חכמים**: אמרו לו אף הוא נעשה זבל, ונאמר 'לא ידבק בידך מאומה מן החרם'.

רבי יוסי רוצה להוכיח:

מוכיח רבי יוסי - ממה שטחן משה רבינו את העגל והשליך לנחל, והשיבו חכמים - שלא נתכווין רק לבודקם כסוטות.

עוד מוכיח רבי יוסי - ממה ששחק אסא את המפלצת והשליכה לנחל קדרון, והשיבו חכמים - שהיה במקום שאינו מגדל צמחים.

עוד מוכיח רבי יוסי - ממה שכיתת חזקיה נחש הנחושת שעבדו לו ישראל, והשיבו חכמים - שמשה עשאה משלו, שנאמר 'עשה לך שרף' משלך, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וכיתתו משום שטעו ישראל אחריו.

עוד מוכיח רבי יוסי - ממה שנאמר אצל דוד 'וישאם' - ופירש שהזרה אותם לרוח והרוח נשאם. וחכמים פירשו - שנטל ונהנה מהם, ואין סתירה ממה שנאמר וישרפו, שקודם שבא איתי הגיתי ציווה לשרופם, ולאחר שבא וביטלה נטלם ונהנה מהם.

ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב - ולא היה אסורה בהנאה שאיתי הגיתי ביטלה. **א. לרב יהודה אמר רב**: לא שהניחה דוד על הראש שהרי משקלה כיכר זהב, רק שהיה ראוי לנוח על ראשו. **ב. לרבי יוסי ברבי חנינא**: הניחה ממש, והיתה בה אבן שואבת

שנושאה ומגביהה. **ג. לרבי אלעזר**: אבן יקרה היה בה ששוה ככר זהב.

זאת היתה לי כי פקודיך נצרת - בשכר שפקודיך נצרת, זאת (העטרה) היתה לי לעדות שאני הגון למלכות, שהרי היה דוד מניחה במקום תפילין ויושבת עליו יפה ומתאים למידת הראש. ואף צריך גם להניח תפילין - מקום יש בראש להניח שתי תפילין. **ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר ואת העדות** - זה כתר של דוד, שהוא עדות לבית דוד, שכל מי שראוי למלכות הכתר הולמתו, ומי שאינו ראוי למלכות אין הכתר הולמתו. **ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך** - שמתנשא להולמו ולא הולמתו. **ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו** - כולם נטולי טחול וחוקי כפות הרגלים.

דף מ"ד - ע"ב

משנה. רבן גמליאל רחץ במרחץ שעמד בחצר עבודה זרה - ושאלו מין ממה שנאמר בתורה 'לא ידבק בידך מאומה מן החרם', והשיב לו לאחר שיצא מהמרחץ שאין משיבים דברי תורה במרחץ, ורחץ - א. משום שלא בא בגבולה, רק באה עבודה זרה בגבולו, שהרי המרחץ קדם לה. ב. שלא אמרו נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי רק אפרודיטי נוי למרחץ, שהמרחץ עיקר. ג. שנאמר 'את אלהיהם' שנוהג בו משום אלוה, וזו עומדת על פי הביב וכולם משתינים לפניו.

הרהור בדברי תורה: מותר בכל המקומות המטונפים - חוץ בבית המרחץ ובית הכסא, **דיבור**: דברים של חול - מותר לומר בלשון הקודש, דברים של קודש - אסור לומר בלשון חול.

לרבי אושעיא השיב רבן גמליאל להגמון תשובה גנובה, ולרב חמא אינה גנובה.

ונחלקו אמוראים בביאורו:

א. י"א: במה שהשיבו שעומדת על פי הביב וכל אדם משתיין בפניה, שפעור יוכיח שמפערים לפניו בכל יום ולא בטל. ולרב חמא - אינה גנובה, שזו עבודתה בכך וזו לא.

ב. לאביי: במה שאמר לו אני לא באתי בגבולה והיא באה בגבולי, שגם אם בא בגבולה מותר אם אינו מחזיק להם טובה. ולרב חמא - אינה גנובה כי שלא בטובת רבן גמליאל כבטובת אחרים היא, שהיה חשוב וטובה היא להם שנהנה ממנה.

ג. לרב שימי בר חייא: מה שהשיב שעומדת על הביב וכל אדם משתיין בפניה, והלא שנינו שאם רק או השתיין בפניה, או גירר וזרק בה את הצואה, אינה בטילה. ולרב חמא - אינה גנובה, ששם כעס עליה לפי שעה וחוזר ומפייסה, וכאן עומדת בזלזולה כל שעה.

ד. לרבה בר עולא: מה שהשיב שלא אמרו נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי אלא נעשה אפרודיטי נוי למרחץ, שגם אם אמרו נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי אין איסור, שהאומר בית או כוס זה לעבודה זרה לא אמר כלום, שאין הקדש לעבודה זרה. ולרב חמא אינה גנובה - שהגם שאין איסור הנאה במרחץ, נוי הוא לעבודה זרה.

גליון זה הוקדש ליכרון עולם

לעילוי נשמת הכתור החשוב אברהם בנימין בייטש הכהן כץ ז"ל

בן יבלחט"א הרב החסיד ר' ישראל אריה הי"ו

נלב"ע י"ב מנחם אב תשס"ו

ת' נ' צ' ב' ה'

